

1 Om logaritmfunktionen log

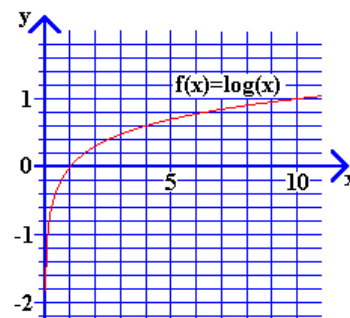
Vi starter med at undersøge logaritmfunktionen ved hjælp af lommeregnerens log-tast. Vi laver en tabel med sammenhørende værdier af x og $\log(x)$

x	0.1	0.5	1	2	4	5	10	20	50	100
$\log(x)$	-1	-0.30103	0	0.30103		0.69897	1			2

og indtegner disse punkter i et koordinatsystem. Grafen ses på figuren til højre.

Det ser ud til, at vi kan beregne $\log(x)$ så snart x er et positivt tal. lommeregneren giver fejl, hvis du forsøger at bruge negative tal som x -værdier.

Det vender vi tilbage til senere. Til den tid vil vi sige, at funktionen $\log$ har *definitionsområdet* R_+ , og vi vil skrive $Dm(\log) = R_+$. De værdier, som vi får beregnet med funktionen $\log$, kaldes på tilsvarende måde funktionens *værdimængde*, og vi skriver $Vm(\log) = R$.

2 Regneregler for logaritmer

Ud fra tabellen med sammenhørende værdier af x og $\log(x)$ kan vi se, at der må gælde bestemte regneregler for logaritmfunktionen $\log$.

x	0.1	0.5	1	2	4	5	10	20	50	100
$\log(x)$	-1	-0.30103	0	0.30103		0.69897	1			2

Beregn fx $\log(2) + \log(5)$, og sammenlign med værdien af $\log(10)$

$$\log(2) + \log(5) = 0.30103 + 0.69897 = 1.00000 = \log(10)$$

Opgave 1

Beregn $\log(3)$, $\log(30)$ og $\log(300)$, og find ud af, hvilken sammenhæng der er. (Hemmeligt tip nederst på siden¹)

$$\log(3) =$$

$$\log(30) =$$

$$\log(300) =$$

Opgave 2

Gennemfør de følgende beregninger, og prøv at finde en sammenhæng med en anden $\log$ -værdi.

a) $\log(2) + \log(5) =$

b) $\log(2) + \log(2) =$

c) $\log(2) + \log(0.5) =$

d) $\log(2) + \log(10) =$

e) $\log(4) + \log(5) =$

f) $\log(10) + \log(5) =$

g) $\log(10) + \log(10) =$

h) $\log(20) + \log(5) =$

Hvilken konklusion kan du drage? Kan det passe, at $\log(50) = \log(5 \cdot 10) = \log(5) + \log(10)$ osv.?

¹ Kig også på værdien af $\log(10)$

Opgave 3

Gennemfør de følgende beregninger, og prøv at finde en sammenhæng med en anden log-værdi.

a) $\log(50) - \log(5) =$	e) $\log(10) - \log(5) =$
b) $\log(5) - \log(50) =$	f) $\log(10) - \log(2) =$
c) $\log(20) - \log(5) =$	g) $\log(4) - \log(2) =$
d) $\log(10) - \log(50) =$	h) $\log(1) - \log(2) =$

Hvilken konklusion kan du drage? Kan det passe, at $\log(10) = \log(50/5) = \log(50) - \log(5)$ osv.?

Opgave 4

Gennemfør de følgende beregninger, og prøv at finde en sammenhæng med en anden log-værdi.

a) $\log(2) + \log(2) =$	b) $\log(10) + \log(10) =$

Hvilken konklusion kan du drage? Kan det passe, at $\log(4) = \log(2^2) = 2 \cdot \log(2)$ osv.?

Sætning 1

Der gælder følgende regneregler for logaritmer

$$(L1) \log(a \cdot b) = \log(a) + \log(b)$$

$$(L2) \log(a / b) = \log(a) - \log(b)$$

$$(L3) \log(a^n) = n \cdot \log(a)$$

Opgave 5

Beregn følgende værdier ved brug af logaritmeværdierne i tabellen på side 1, og sammenlign så med, hvad en beregning på lommeregner giver:

a) $\log(25) = \log(5 \cdot 5) =$	d) $\log(0.05) = \log(1/20) = ?$
b) $\log(1000) =$	e) $\log(0.01) = ?$
c) $\log(80) = \log(5 \cdot 4 \cdot 4) = ?$	f) $\log(0.125) = \log(0.5/4) = ?$

3 Om funktionerne $\log(x)$ og 10^x

Ligesom vi kan se på logaritmfunktionen $\log(x)$ kan vi også se på *potensfunktionen* 10^x . Husk, at potensopløftning laves med lommeregnerens $\boxed{\wedge}$ -tast.

Opgave 6

Beregn

a) $3^2 =$	d) $10^2 =$
b) $3^3 =$	e) $10^{0.5} =$
c) $3^4 =$	f) $10^{1.234} =$

Sætning 2

Når $\log(x) = c$, så er $10^c = x$

Vi skal ikke bevise denne sætning, men vi kan undersøge, om taleksempler passer.

Vi har jo følgende tabel med sammenhørende værdier af x og $\log(x)$

x	0.1	0.5	1	2	4	5	10	20	50	100
$\log(x)$	-1	-0.30103	0	0.30103		0.69897	1			2

Nu kan vi prøve at ”regne baglæns”, altså at gå fra y -værdierne (i værdimængden for $\log$) til x -værdierne (i definitionsmængden for $\log$). Vi beregner fx

$$10^{-0.30103} = 0.499999995 \sim 0.5$$

Når de beregnede værdier afrundes passende, kommer tabellen til at se således ud:

x	-1	-0.30103	0	0.30103	0.60206	0.69897	1	1.30103	1.69897	2
10^x	0.1	0.5	1	2	4	5	10	20	50	100

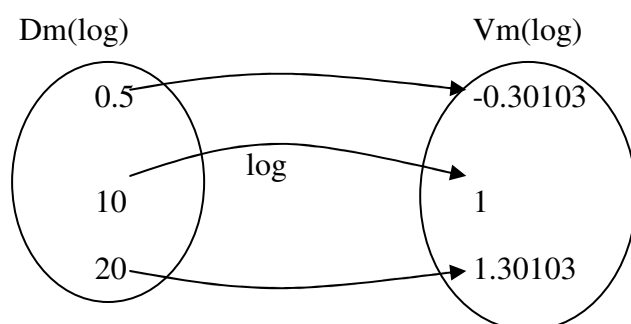
Hver eneste gang passer det:

$$\text{Når } \log(0.5) = -0.30103, \text{ så er } 10^{-0.30103} = 0.499999995 \sim 0.5, \text{ osv.}$$

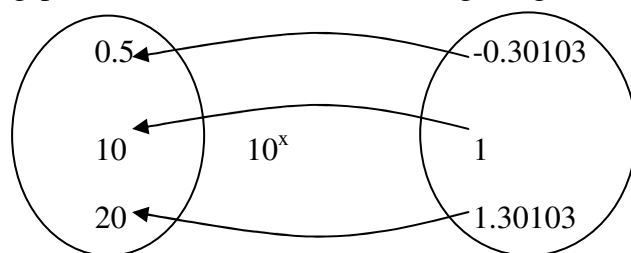
Denne særlige egenskab ved de to funktioner $\log(x)$ og 10^x skal vi se mere på senere.

4 Om definitionsmængde og værdimængde

Vi kan tegne definitionsmængden og værdimængden for logaritmfunktionen på denne måde:

Med udgangspunkt i tabellen ovenfor kan vi også tegne således:

Her kan vi se, hvordan de to funktioner er ”hinandens modsatte” eller ”hinandens omvendte”, og vi kan se, at

$$\log(0.5) = -0.30103, \text{ og videre } 10^{-0.30103} = 0.5$$

I det sidste udtryk kan vi indsætte $\log(0.5)$ i stedet for -0.30103 , så får vi

$$10^{\log(0.5)} = 0.5$$

generelt gælder der:

Sætning 3

$$\log(10^x) = x$$

5 Om løsning af ligningen $10^x=c$

Nu skal vi prøve at løse ligninger af typen $10^x=c$. Vi starter med et eksempel.

Eksempel

Løs ligningen $10^x=3$

Det gør vi ved at "tage log på begge sider af lighedstegnet". Så får vi

$$10^x = 3 \quad \Leftrightarrow \quad \log(10^x) = \log(3)$$

Nu kan vi bruge sætning 3, $\log(10^x) = x$. Så får vi

$$\Leftrightarrow \quad x = \log(3) \sim 0.47712$$

Bagefter kan vi gøre prøve ved at beregne $10^{\log(3)}$. Lommeregnerens svar er $10^{0.47712} = 2.999991333 \sim 3$, så den fundne løsning $x = \log(3) \sim 0.47712$ er altså korrekt.

Opgave 7

Løs ligningen $\log(x) = 2.4$

Vi følger eksemplet herover: $\log(x) = 2.4 \quad \Leftrightarrow \quad x = 10^{2.4} = 251.1886 \sim 251.19$

Vi kan gøre prøve ved at beregne $\log(251.1886)$. Lommeregnerens svar er $2.399999925 \sim 2.40$, så den fundne løsning $x = 251.19$ er altså korrekt.

Opgave 8

Løs selv følgende ligninger:

a) $\log(x) = -1.7$	d) $10^x = 0.13$
b) $\log(x) = 5$	e) $10^x = 4711$
c) $\log(x) = 14$	f) $10^x = 3 \cdot 10^6$